

JOHANNA VALKAMA
KUNINGATARLAIVA

ILKKALAN SUSANNA II

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

© Johanna Valkama ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

Otavan Kirjasäätiö ja Taiteen edistämiskeskus ovat tukeneet tämän kirjan kirjoitustyötä.

ISBN 978-951-1-42906-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

Villelle, Valtterille ja Petrille

*Kuten minusta näyttää,
eroavat helvetti, kiirastuli ja taivas
toisistaan aivan samoin kuin
täydellinen epätoivo, miltei epätoivoon joutuminen
ja varmuus pelastuksesta.*

*Epäilemättä on kiirastulessa oleville sieluille tarpeen,
että niiden kauhu vähenee ja rakkaus enenee.*

Martti Lutherin 16. ja 17. teesi

Henkilöt

Susanna Katariina Weck, *Ilkkalan Susanna*, suomalainen porvari, lyypekkiläisen hansakauppiaan tytär ja nuijapäällikkö Jaakko Ilkan leski

Josef Jaakonpoika Ilkka, *Jooseppi Ilkka*, Katariinan ja Jaakko Ilkan keskimäinen poika, suomalainen talonpoika ja kirjuri

Polsun Pirita, suomalainen käsityöläisneito

Blasius Dundi, edesmennyt varakas skotlantilais-ruotsalainen maustekauppias ja pankkiiri

Söfring ”Juutti” Hansson, telakanvalvoja ja Wasa-laivan kapteeni, tanskalaisyyntyinen meriupseeri ja kapteeni

Hans Nikolainpoika, *Saarijärven Hannes*, Weckin kauppahuoneen osakas ja suomalainen kauppakisälli

Benedikt ”Benkt”, Sininen Kotka -majatalon juomanlaskija

Mestari Henrik, *Henrik Hybertsson*, hollantilainen laivanrakentaja

Margareta Nilsdotter, Mestari Henrikin vaimo ja Vibyn kartanon emäntä

Paksu Saara, *Sara Simondotter*, Kindstugatanin porttolanpitäjä ja huonomaineiseksi epäilty nainen

Mestari Håkan, pyöveli ja parittaja

Alf-Iisak, irtolainen, kiertävä suomalainen ennustaja ja tietäjä

Luukas Jaakobinpoika, suomalainen laivapoika

Mestari Mårten Lipunveistäjä, *Mårten Redtmer*, saksalaissyntyinen puuseppämestari

Olaus Bureus, *Olof Bure*, kiivasluontoinen Tukkiholmin kuninkaallinen pormestari, lainoppinut ja kuningas Kustaa II Aadolfin henkilölääkäri.

Hans Nilsson Benick, vihattu Tukkiholmin kuninkaallinen pormestari, veronvuokraaja ja entinen tullimestari.

Thomas Yrjänänpoika Georgii, Tukkiholmin suomalaisen seurakunnan kirkkoherra Viipurista

Johannes Rothlöben, Tukkiholmin saksalaisen seurakunnan kirkkoherra ja hovipappi

Gerdt Meijer, saksalaissukuinen maustekauppias, Kullattu Leijona -majatalon pitäjä

Beata Bökman, Sininen Kotka -majatalon omistaja ja Mårten Wewitzerin vaimo

Mårten Wewitzer (Rosenstierna), pommerilainen kauppias, Tukkiholmin kauppakomppanian johtaja ja kruunun lainantantaja, Beata Bökmanin aviomies

Peter Kruse (Crusebjörn), rikas maaherra, lyypekkiläinen kauppias ja Ruotsin kuparikompanian johtaja

Lars Skytte, pormestari-taustainen Tukkiholmin ja Uppsalan linnojen ja läänien käskynhaltija, Vendela Skytten setä.

Joachim Firbrandt, saksalainen verkakauppias, Tukkiholmin orpokodin ja kuritushuoneenpitäjä

Klaus Larsinpoika Fleming, *Klas Larsson Fleming*, vara-ami-raali ja maaherra, Turun käskynhaltijan poika, Tukkiholmin laivaston esimies ja Ruotsin merivoimien kehittäjä

Axel Oxenstierna, kreivi ja valtakunnankansleri, kuninkaan neuvonantaja

Kustaa II Aadolf, *Gustav Adolf den Store*, ”Pohjoisen Leijona”, ”Ruotsein, Gööttein ja Vendein kuningas”. Nousi Ruotsin valtaistuimelle vuonna 1611 isänsä Kaarle IX:n jälkeen.

Kristiina, pikkuprinsessa, Ruotsin kuninkaan Kustaa II Aadolfin ja hänen saksalaisen puolisonsa Brandenburgin Maria Eleonoran tytär.

Paikkoja ja osoitteita

Majatalo Kullattu Leijona, Tyska Brinken 24, Tukholma
Kellari Sininen Kotka, Svartmangatan 6, Tukholma

Vanhat painoyksiköt

(mittayksikön koko riippui punnittavasta tavarasta)

1 leiviskä = 20 naulaa = 8,5 kg

1 tervatynnyri = 20 leiviskää = 170 kg

1 kippunta kuparia vuorikunnassa = 20 leiviskää = 149,63 kg

Vanhat pituusyksiköt

syli = 3 kyynärää = 6 jalkaa = 1,781 m (vastaa suunnilleen levitettyjen käsien välistä etäisyyttä)

Tukholman kyynärä = 2 jalkaa = 59,34 cm (vastaa suunnilleen kyynärpään ja keskisormen pään välistä etäisyyttä)

ruotsalainen jalka = 29,69 cm (vastaa suunnilleen jalkapohjan pituutta)

Rahat 1600-luvulla

hopean arvo kupariin 1:2

1 hopeaäyri = 2 kupariäyriä

1 hopeamarkka = $\frac{1}{4}$ hopeataaleria = 8 hopeaäyriä

1 kuparimarkka = $\frac{1}{4}$ kuparitaaleria = 8 kupariäyriä

2 hopeamarkkaa = 1 kuparitaaleri

2 kuparitaaleria = 1 hopeataaleri

Prologi

Tukkiholmin kaupunki

Anno Domini 1625, tammikuun 16.

– Blasius Dundi on kuollut! Maustekauppias Blasius Dundi on kuollut!

Henkäisin säikähtäneenä ja vetäisin sisääni keskikaupungin kylmää, väkevää ilmaa. Nostin lyhtyäni ja näin resuisen pojan, joka juoksi Tukkiholmin huurteista mukulakivikujaa.

Uskalias lapsi ojensi toiveikkaana kättään jokaisen ohittamansa käsityöläisen ja porvarin suuntaan. Saksalaisen kirkon suunnasta palaavat kulkijat väistivät häntä kapealla tiellä. He pelkäsivät syystä, sillä kaupungin köyhät levittivät ruttoa. Tukkiholmiin virtasi myös jatkuvasti uusia konnia, jotka tahtoivat elää kunniallisten porvarien kupeella epärehellisin keinoin.

Kenties katupojan huutokin oli kavalaa huiputusta, mutta silti tukahduttava pala nousi kurkkuuni. Kukaan järkevä kaupunkilainen ei viivytellyt itäpuolella siltoja ehtoojumalanpalveluksen jälkeen, mutta yhtäkkiä jalat tuntuivat liian raskailta liikkuttamaan minua.

Blasiusko kuollut... ei voinut olla totta!

Heilautin kättäni pojalle. Seisahtuessaan kohdallani hän pyyhki räkänenänsä likaiseen hihaan ja niiskautti:

– Roponen uutisista!

Emmin hetken. Tieto oli kuitenkin lähes yhtä tärkeä kuin terveyteni. Kaivoin rahan tiheäksi kudotun villaviittaani suojiinsa. Peitin kädellä suuni, kun ojensin kolikon hameen poimuihin kät-ketystä taskusta lumisateen kangistaman viittani alta. Kaupunki oli peittynyt paksuun lumivaippaan, joka teki liikkumisesta vai- valloista, mutta juuri nyt sataman suunnalta ei noussut kosteaa, kulkutauteja levittävää *miasmaa*, joka tavallisesti vainosi meitä varhaisina aamuina. Poika oli jo tarttumassa kuluneeseen kolik- koon, mutta pidin siitä kiinni ja kysyin ankarasti:

– Miksi väität, että Blasius Dundi on kuollut? Näin mauste- kauppiaan vasta eilispäivänä omin silmin, ja silloin hän oli vielä sangen hyvissä ruumiin ja sielun voimissa.

Poika kohautti olkiaan ja puristi kohmeiset sormet tiukasti ohuen roposen ympärille. Päästin siitä irti ja hän vastasi:

–Niin se vain on! Sen pramean kivitalon ovesta astui juuri ulos pastori, joka sanoi: ”Herra hänen sieluaan armahtakoon. Herra Dundi saavutti korkean iän ja lepää nyt Kaikkivaltiaan huomassa...”

Lapsi jäljitteli suurieleisesti Suurkirkon Pyhän Nikolain seurakunnan kirkkoherran laveaa puhetta. Tunsin uudemman kerran iskun vatsan tienoilla. Pojan näytelmästä pystyi tunnis- tamaan Jacobus Johannes Zebrozynthiuksen alaspäin kaartuvat, vakavat lörppöhuulet. Olin varma, ettei irtolaislapsi ollut käy- nyt Suurkirkossa hakemassa mallia.

Saattoiko se olla totta? Oliko Herra todella kutsunut vanhuk- sen luokseen?

Olin osannut pelätä vanhan maustekauppiaan elinpäivien loppua, mutta nyt turvattomuus leijaili päälleni kuin kaiken peittävä lumi. Olinko sittenkään varautunut kaikkeen, mitä liikekumppanini äkillinen lähtö tarkoitti?

Tivasin vielä:

– Vannotko nähneesi kirkkoherran omin silmin ja kuullee hänen sanansa omin korvin? Ettet vain laskettele minulle toisten loruja! Sellainen olisi suuri synty ja kiro...

Poika näytti säikähtävän. Hän nyökytti kiivaasti likaisenruskeaa ja kirppuista tukkaansa ennen kuin kirmasi juoksuun pimeälle kadulle. Loitotessaan hän vielä huusi:

– Vannon kautta äitini hautakiven! Kauppamiehenkadun Käbbe-Lasse ei valehtele! Kuolemanvalo välähti siellä ikkunassa, kun ukon sielu vilahti taivaaseen.

Katsoin turtana lapsen menoa ja nostin käden kasvojeni eteen. Vaikka säästyisin rutolta, mikään ei suojannut minua vanhukсия väijyvältä kuolemalta tai kivisten talojen sisäpihoille piilotettujen käymälöiden löyhkältä, joka leijui sitkeästi kaupungin yllä. Raskas taakka painoi selässäni. Hetken seurasin Suurtorilta Köpmangatanille virtaavassa ojassa kelluvaa keltaista jääpalaa ja tunsin, kuinka Tukkiholmin varjoissa hiipivä epätoivo lähestyi askel askeleelta. Olin juossut epävarmuutta pakoon jo toistakymmentä ajastaikaa.

Kenties poika puhui totta. Kyseessä oli pojan rehellinen maine ja palkka. Vaikka lapsilla oli vilkas mielikuvitus, valheen levittäminen oli raskas synty – sellaisesta joutuisi vähintäänkin torille häpeäpaaluun. Vaikka katulapset tuottivat häpeää kaupungille, tiedon myyminen ei itsessään ollut rikos. Kukaties poika oli köyhä ja kunniallinen ja uutinen todella totta?

Vedin paksun, kostean viittani tiukemmalle. Raskaat alushamekerrokset painoivat ja tiukka liivi puristi rintaa. Nyt olisi kiirehdittävä lähimpään sateensuojaan, jossa voisin tavoittaa vahvistuksen pojan levittämälle väitteelle.

Pyhäpäivän ehtoosaarna oli vastikään päättynyt ja sen myötä sapatti. Paluu arkeen tiesi, että piruparat olivat vapautuneet pahoille teilleen. Minulla oli silti vähintäänkin riittävä syy vierailta jälleen paikassa, joka oli riski sieluni ja ruumiini autuudelle.

Vilkuilin ympärilleni ja yritin sulautua edessä tarpovaan kunnolliseen väkeen. Tukkiholmin kadut olivat levottomia iltaisin ja öisin. Pakolla sotaväkeen värvätyt nuorukaiset vaeltelivat niillä humalassa. Oli perin tavallista, että he kävivät varomattomien päälle. Tilanne oli äitynyt jo niin pahaksi, että kaupunginvahtille oli annettu lupa ampua holtittomia konnia.

Kahlasin kylmyydessä muutaman ovenvälin kotkan kuvalle saakka. Puinen, taitavasti veistetty kyltti riippui pienen kellarinoven yllä keskellä vihreää havuseppelettä. Tuuli yltyi ja vihmoi mereltä hyistä räntää kaupungin ylle. Kyltin rautasaranat narisivat niin että korvia vihloi.

Sininen Kotka, Blå Örnén, oli yksi Ruotsin valtakunnan kuninkaallisen kaupungin kuudesta avoimesta majatalosta. Se ei ollut Tukkiholmin hienoin, mutta se sijaitsi niin keskeisellä paikalla Svartmangatan kuuden kellarissa, että se veti puoleensa Tukkiholmin väkeä rikkaista köyhiin ja sopi siksi parhaiten tarkoituksiini. Sininen Kotka oli sopivan lähellä sekä Suurtoria että satamaa. Pahimmat merimiehet ja riitapukarit jäivät laiturien läheisyyteen, mutta upseerit vaivautuivat tänne saakka. Kotka oli myös riittävän edullinen minun rahapussilleni, sillä vain muutamalla penningillä sain sekä juomaa että juoruja.

Beata Bökman oli perinyt majatalon isältään ja noussut nopeasti säädystä. Vastikään hänestä oli tullut yksi Tukkiholmin rikkaimmista asukkaista puolisonsa, kauppakomppanian johtajan Märten Wewitzerin kanssa.

Siitä ei ollut kovin kauan aikaa, kun edesmennyt Kaarle kuningas oli antanut määräyksen krouveista ja majataloista. Hyvämaineisen Tukkiholmin kauppiaan Didrik Bökmanin oli pitänyt ryhtyä pitämään Svartmangatanilla kaupungin kellaria. Hänen veljellään Johanilla oli ollut jo yleinen keittiö pienellä kujalla rakennuksen eteläpuolella. Bökmanien kellarissa oli aina ryypätty ahkerasti, joten tarjoilun taito oli heillä todistetusti verissä. Lopulta ammatista oli tehty virallinen.

Kuninkaan mukaan hansakauppiaita houkutteli kylmään Pohjolaan vain kunnankestitys – eikä hän ollut siinä väärässä. Nykyisellään Tukkiholmissa oli jo enemmän alkuperältään saksalaisia tai hollantilaisia valtaporvareita kuin paikallisia. Kaupunki oli kuitenkin vain pieni ja kurainen läntti verrattuna kauppiaiden todellisiin kiinnostuksenkohteisiin, Antwerperiin ja Amsterdamiin. Jälkimmäisestä oli muodostumassa maailman tärkein kauppasatama ja hollantilaisten kauppamahdin keskus. Pohjanmeren rannalta purjehdettiin valtameren yli rikkauksia pursuavaan Uuteen maailmaan siinä missä Itämerellä käytiin kauppaa vain tervalla ja kapakalalla.

Beatan menestys oli tehnyt vaikutuksen useimpiin Tukkiholmin naisiin, vaikka hän olikin saanut sen isänperintönä. Piikani Piritakin ihaili Beataa, sen tiesin. Minä sen sijaan tavoittelin menestystä omalla työlläni.

Tuttu ovenkahva tuntui kädessä kylmältä. Puristin huulet päättäväisesti yhteen ja työnsin raskaan oven auki. Jos uutinen Blasiuksen kuolemasta oli totta, tieto olisi jo kiirinyt tähän krouviin.

Olin ottanut tavakseni poiketa kellarissa mahdollisimman usein, sillä kaikki miehiset juorut kiersivät Sinisen Kotkan kautta. Jos tahtoi kuulla ensimmäisten joukossa uutiset Tukkiholmista tai meren takaa – kruunun määräykset, sotasuunnitelmat Puolaa vastaan ja huhut Itämaasta tai Liivinmaalta – piti vain istua tovi Kotkassa. Lisäksi kellarin viini oli maustettu kauppahuoneeni toimittamalla kirsikoilla ja appelsiineilla... Näiden seikkojen vuoksi laskin vierailun krouvissa puhtaasti liiketoimeksi.

Olin jo aikaa sitten päättänyt edetä Tukkiholmin raatiin maustekaupan ja sopivan sattumuksen kautta – piti vain tietää, kenelle tarjoaisin apuani oikealla hetkellä. Vaikka tuo tilaisuus oli yhä minulle arvoitus, tietäisin tunnistavani sen kun se tulisi kohdalle. Varma olin vain yhdestä asiasta: siihen saakka minun

oli suojattava nimeäni ja mainettani kaikin keinoin. Oli vältettävä epätoivottavaa seuraa. Valtaporvarien näkökulmasta sellaiseen joukkoon kuuluivat eritoten kruunun virkamiehet ja muut epäluotettavat, ulkopaikkakuntalaiset kauppakumppanit.

Astuin sisään meteliin. Pitkästä ehtosaarnasta huolimatta krouvissa oli kaikkea muuta kuin harras tunnelma. Läkähdyttävän lämmin ilma ja lattialle läikkyneen oluen imelä tuoksu olivat minulle lähes liikaa. Annoin oven kuitenkin painua takanani kiinni, sillä tiesin pian tottuvani merimiesten ja käsityöläisten vaatteista nousevaan katkuun. Kun laskeuduin portaat ja kävin peremmälle holvattuun kellariin, kadulta leijuva löyhy vaihtui pöydillä valuvien talikynttilöiden siedettävämpään hajuun.

Hengitin kevyesti ja annoin katseeni kiertää tuttuja pöytäkuntia. Suomalaiset, saksalaiset ja hollantilaiset oli helppo erottaa puhetavasta. He viihtyisivät omissa kantanurkkauksissaan, kunnes humala olisi tarpeeksi tukeva ja ruotsalaisten kirjava, alasaksin sekainen kieli alkaisi luistaa.

Kulkiessani kellariholvin poikki kohti juomanlaskijaa huomasin laivanrakentajamestari Henrikin istuvan tutussa nurkkapöydässään. Hän oli kerännyt ympärilleen suuren joukon väkeä. Pitkänhuiskea hollantilaismestari vaikutti juhlistavan jotakin suurta, sillä näin hänen seurassaan suuren osan Tukkiholmin tärkeistä tai vähintäänkin merkittävistä henkilöistä. Yllättävintä oli kuitenkin se, että Bökmanin kellarin tulisijan ääreen oli kerääntynyt myös tavallisia upseereja ja paikalla oli jopa laivoikoita, jotka olivat varanneet yksinkertaiset puupenkit ahtaasta holvinurkkauksesta kellarin toiselta puolelta. Myös telakan käsityöläismestareita oli lyöttäytynyt yhteen: he seisoskelivat seurueen laitamilla mutta näyttivät silti hyväntuulisilta.

Hymähdin erikoiselle näylle, joka muistutti minua menneistä ajoista vanhassa Lyypekissä.

Kun Kaarle-kuningas oli lakkauttanut Ruotsin maalta suoje-
lupyhimysten mukaan nimetyt kaupunkikillat, ne olivat taan-

tuneet kauppiaiden ja ammattikuntien juomaseuroiksi. Vaikka olut virtasi nykyisin kruunun krouveissa ja kellareissa, omien alojensa mestarit viihtyvät yhä kaltaistensa seurassa. Vanhat tavat elivät sitkeästi ja mukautuivat uusiin uumiin yhtä vääjäämättä kuin lumista talvea seuraa aina tulvakevät.

Nojasin juomanlaskijan tynnyriin ja nostin kulmaani merkitsevästi. Benedikt, Bökmanien krouvari, tietäisi kyllä.

– Benkt, mitä täällä on meneillään? Mestari Henrik vaikuttaa tavallista tyytyväisemmältä. Myös hänen tavattoman suuri seurueensa näyttää hyvätuuliselta... Onko Hybertsson voittanut lautapelissä?

Hauskannäköinen ja ilosilmäinen Benkt iski minulle silmää. Hän todella oli vihkiytynyt virkaansa kellarin vartijana ja piti huolta kaikesta – mukaan lukien siitä, ettei asiakkaille juotettu milloinkaan täydestä maksusta liian laimeaa tai muutoin pilaantunutta juomaa. Benkt kauhaisi tuopin olutta itselleen ja vastasi minulle tietäväisen näköisenä:

– Meillä on hyvä ilta! Kuningas on tilannut mestari Henrikiltä neljä uutta sotalaivaa, jotka on tarkoitus rakentaa täällä Tukkiholmissa. Kustaa Aadolf tahtoo laivastoonsa kaksi suurta lippulaivaa ja kaksi pientä ketterää.

Ymmärsin, miksi Benkt myhäili tyytyväisenä. Hän jatkoi:

– Se tietää meille varmaa rahavirtaa vuodenkierroiksi eteenpäin! Kaupunki täyttyy pian käsityöläisistä, se on hyvä! He hyödyttävät kaupunkia paljon enemmän kuin pennittömät sotamiehet ja velkaantuneet suomalaiset pikinäpit.

Kohotin kulmaani uudelleen, enkä voinut olla hymyilemättä kuivasti. Jos Blasius Dundi olisi yhä hengissä, me maustekauppiat olisimme liittyneet pian iloitsijoiden joukkoon. Olin pyrkinyt piilottamaan suomalaiset suhteeni, jottei vekseleitäni alettaisi kyseenalaistaa. Tavalliset tervanpolttajat olivat polttaneet luottonsa siltojen keskellä moneen kertaan.

Sanoin yllättyneenä:

– Sitten onkin syytä juhlaan.

En voinut kuitenkaan unohtaa mielessäni polttelevaa kysymystä ja jatkoin:

– Oletko kuullut muita, epäsuotuisempia uutisia... Kauppiamiehenkadun ja Sielujenkartanonkadun kulmasta?

Katsahdin mahakasta Benediktiä merkitsevästi. Tahdoin varmistaa katupojan kuuluttaman uutisen hienotunteisesti: jos tämä oli ollut väärässä, en tahtonut levittää kauppakumppanini terveydestä pahansuopia puheita. Herra tiesi, että taikausko iti ja versoi yhä sitkeästi kaikkialla Tukkiholmissa!

Sydämeni kuitenkin vajosi jälleen vaaksan verran, kun Benkt teki ristinmerkin ja huokasi:

– Olen pahoillani Katariina... talo tarjoaa tänään viinin hyvän Blasiuksen muistoksi.

Vedin hämmentyneenä henkeä, kun Benkt nosti tiiliseinään nojaavan tiskin alta vihertävän, kahdeksankulmaisen viinilasini. Pikari oli paremmille vieraille varattu arvokas *passglas*. Kohtelias ele lämmitti mieltäni lähes yhtä paljon kuin ajatus kalliista reininviiinitilkasta, joka putoaisi tuokion kuluttua tyhjään vatsaani. Vaikka Benkt arvosteli suomalaisia talonpoikia siinä missä kuka tahansa kaupunkilainen, annoin sen hänelle tällä kertaa anteeksi. En voinut puolustella edesmenneen puolisoni maanmiehiä juomanlaskijalle, joka näki ja kuuli rahvaan elämää.

Pyyhkäisin sirosti suupieltäni ja tukahdutin tahattoman nyyhkäyksen, kun järkytys otti minusta viimein vallan.

– Kiitän... Herra siunatkoon vanhaa ja hyvää Blasiusta. Olkoon hän yhtä iloinen taivaassa kuin maan päällä.

Yksi suurimmista peloistani oli saanut vahvistuksen.

Olin juuri laskemassa pikaria pöydälle, kun joku töytäisi minut vasten tammilankusta veistettyä tynnyriä. Tilkka kallista viiniä loiskahti rinnukselleni ja holvissa kaikui kumea ääni:

– Pyytäkää heti anteeksi mestari Henrikiltä!

Benkt kurotti, tarttui käsiini ja sai minut pelastettua kaatumiselta ja arvokkaan lasin putoamiselta. Halusin huutaa kalliin asuni ja loukatun ylpeyteni turmelijalle, mutta töytäys oli saanut ilman pakenemaan keuhkoistani. Pystyin vaivoin kääntymään. Katsoin ääneti kiroten pahoinpitelijääni, joka oli kyyristynyt krouvin kivilattialle. Se oli luiseva urkuri, eikä hän päässyt karkuun. Kirkonpalvelijan nuhjaantuneen kauhtanan päällä seisoi uhkaavana kuninkaallisten merivoimien leveärintainen kapteeni, Söfring Hansson, Juutti.

Sain vaivalloisesti vedettyä henkeä. Jos joku olisi porvarinmaineelleni myrkyä niin Hansson. Hän oli Tukkiholmissa yhtä suosittu kuin rutto ja Puolan sota yhteensä. Kaupungin Pyhän Kolminaisuuden muodostivat kirkko, laivasto ja porvarit. Vaikka me kaikki olimme tilivelvollisia Jumalalle ja kuninkaalle, Skeppsgårdenin laivatelakka edusti monelle kiirastulta, ja Hansson luki siellä lakia. Kapteeni nautti valtakunnan amiraalin ja kuninkaan luottoa. Kaupunkilaisille hän oli sodan ja sen aiheuttaman kurjuuden kasvot.

Hetken lähes säälin urkuriä, vaikka hän olikin pilannut pukuni. Yksi vaivainen kirkonmies ei mitenkään voisi vastustaa kuninkaan piiskaa. Karski merikapteeni piti kurissa telakan lähes neljää sataa paksunahkaista palkollista, laivanrakentajia ja sotamiehiä, joten urkuri olisi hänelle kevyt vastus.

Pahan maineensa kapteeni Hanssonin oli ansainnut siltojen välisessä kaupungissa ja malmeilla sillä armottomalla tavalla, jolla hän johti laivavarvia. Hän oli vara-amiraali Klaus Larsinpoika Flemingin oikea käsi ja kuninkaan tärkeä pelinappula. Juuttia halveksittiin jo pelkästään hänen tanskalaisen syntyperänsä tähden. Tanskalaisia vihattiin joka kujalla ja kellarissa, koska Kalmarin sota oli vielä tuoreessa muistissa: Älvsborgin lunnaat kirvelivät ja Tukholman verilöylystäkin kerrottiin yhä kauhutarinoita. Vaikka Hansson oli palvellut Ruotsia pitkään, hän saisi silti kantaa vihollisen viittaa loputtomiin. Oli mah-

dotonta sanoa, mikä ajoi Hanssonia niin epäkiitolliseen virkaan.

Mustaan asuun pukeutunut Söfring Hansson kumartui urkurin puoleen ja karjaisi:

– Kaupunginvahti noutaa sinut huomenna raadin eteen. Saat vastata jumalattomasta teostasi, senkin juopunut kirkonrotta!

Hurjistuneen kapteenin takana seisoi kalmanvalkeaksi valah-
tanut mestari Henrik, joka piteli veristä kättään. Vaikka krou-
veissa tapeltiin usein, tällä kertaa Benktin ei tarvinnut auttaa
asiakastaan itse ulos. Urkuria tyhmempikin olisi ymmärtänyt
lähteä vaikka ei olisi välittänyt omasta tai seuransa tahraavasta
maineesta.

Hansson kuitenkin tarttui urkuria niskasta ja lähti raaha-
maan miestä pihalle. Mies sähisi Hanssonin otteessa:

– Jumalattomat laivanne kylvävät kuolemaa Herran valta-
kunnassa! Viette ensin merten taa nuoret ja nyt kaappaatte
vielä ihmeellisillä kädentaidoilla siunatutkin.... Jättäkää mes-
tari Redtmer jo rauhaan! Antakaa hänen rakentaa alttaria eikä
koristella sotalaivaa... Kristuksen nimeen!

Siirryin kapteenin tieltä, kun hän nousi muutamat portaat
krouvin ovelle, tempaisi sen auki ja heitti rimpuilevan urkurin
kadulle. Kivitykselle oli satanut taas ohut puhtaanvalkea hanki,
joka hiljalleen värjäytyi notkelmissa maanruskeaksi.

Lepattavien öljytuikkujen valossa ehdin nähdä Hanssonin
varjoisilla kasvoilla pelottavan hymyn miehen kääntyessä jäl-
leen seurueensa puoleen.

Juutti oli tumma, parrakas ja meren ahavoittama. Olin käy-
nyt riittävän kauan Kotkassa tietääkseni, että monet naiset pyrki-
vät hänen lähelleen vaikka eivät useimmiten onnistuneet tavoit-
teessaan. Kenties hänen selittämättömän vetovoimansa johtui
vaaraa henkivästä olemuksesta tai amiraliteetin suomasta arvo-
vallasta? Tiesin monenlaista turhaa juorua – mutta myös sen,
että tukkiholmilaisten enemmistö pysytteli visusti poissa laivas-

ton ja Söfring Hanssonin alueelta. Jokin silti kiehtoi siinä, mikä oli kiellettyä. Arvatenkin se oli sama perisynty, joka piti papit leivässä ja vaimot holhouksessa. Vaikka vastustin ajatusta, en itsekään voinut täysin välttää miehen säväyttävältä vaikutukselta.

Tarkastelin Juuttia vaivihkaa samalla kun suurin vaatteitani. Parransänki oli useamman päivän vanha. Vedenpitäväksi parkittu olkaviitta riippui toisella olkapäällä ja paljasti vyölle työnnetyn pistoolin. Ellen olisi tiennyt miestä upseeriksi, olisin saattanut arvella häntä merirosvoksi. Tavallisesti virkamiehet välttivät ruumiillista työtä, mutta Söfring Hanssonin väkevä vartalo ei ollut ilmaantunut käyskentelemällä ylhäisten salongeissa.

Mikä oli johdattanut hänet Tanskanmaalta Ruotsiin ja Tukkiholmiin? Kaupungilla liikkui Juutin historiasta toinen toistaan hurjempia huhupuheita, mutten tuntenut vielä totuutta. Merillä Söfring Hansson oli palvellut Ruotsin kruunua toista kymmentä ajastaikaa, kunnes hänet oli kutsuttu maihin kuninkaan pääkaupunkiin.

Käytin tilaisuuden ja katselin isoa miestä sen yleisen uteliaisuuden luvalla, jonka olin saanut nujakan jälkimainingeissa. Tunsin, miten jännitys poltteli ihollani ja viinitilkka vatsassani. Tuskin edes itse Pohjoisen Leijona Kustaa II Aadolf olisi herättänyt minussa yhtä pelonsekaista uteliaisuutta tai kunnioitusta. Kruununpää oli kokeneen kapteenin rinnalla vasta poikanen.

Seurasin Hanssonia katseellani koko ajan, kun hän palasi krouvin ovelta pöytäseurueensa luo.

Benkt oli jo ehtinyt täyttää lasini uudelleen. Sinisen Kotkan puheensorina katosi taustalle, kun siemaisin lisää juomaa. Annoin krouvin harvinaisen huolettoman elämänmenon hohkata itseeni lämpöä. Totuus oli, etten palannut tänne vain tiedon takia. Olin kyllästynyt olemaan yksin. Elämä ei voinut olla vain pelkkää työtä tai muistoja, joista näin yhä painajaisia. Tovi ahtaassa krouvissa helpotti oloa ohikiitävän hetken verran.

Kun kapteeni palasi seurueensa luo, Beatan veli Melchior Bökman tarjosi hänelle kolpakkoa. Hansson otti ryyppyn vastaan. Oluen kuohua roiskahti Hanssonin parralle samalla, kun kovia kokeneelle vanhalle laivanrakentaja Hybertsonille kaadettiin paloviinaa pahimpaan kipuun. Bökman pirskontti viinaa myös mestarin verisille rystysille kuin paraskin haavaparturi. Hybertsonin hiha oli jo ehtinyt värjäytyä vereen – sen pitsikoristelua ei saisi valkaistua puhtaaksi edes kalleimmalla suovalla. Maiskautin paheksuvasti. Laivanrakennuttaja ei kuitenkaan vaikuttanut murehtivan vaimonsa ja taloudenhoitajansa puolesta vaan kiitteli Hanssonia:

– Pohjolan Leijona ärjyisi paheksuvasti, jos tietäisi oman kirkkonsa kääntyvän pyhää sotaansa ja laivanrakentajaansa vastaan. Todettava se on, että me tarvitsemme täällä laivastoa yhtä hyvin kuin Puolassa.

Muut huudahtelivat kannustavasti ja taputtelivat Hanssonia olkapäälle. He kohottivat pikareitaan sekä Hybertssonin että vanhuksen puolustajan suuntaan. Urkurin veitsi oli saatanut viiltää haavan, mutta kapteenin nyrkki oli uponnut paljon syvemmälle.

Nojasin tiskiini ja tarkkailin seuruetta, nyt hienotunteisesti alas luodulla katsella.

Kuinka tässä kävisi? Johtaisiko kuninkaan hanke porvarien rikastumiseen vai päinvastoin?

Miehet kolistivat olutkannujaan toisiaan vasten, kun joku huusi heidän joukostaan:

– Eläköön kuningas! Eläköön Pohjolan mahtavimmat sotailait! Eläköön Omena, Kruunu, Waltikka ja Wasa!

Kun koko krouvi yhtyi huutoon, minäkin nostin pikariani Benktin suuntaan. Auliisti hän kaatoi minulle vielä tilkan. Lasikin lasin yhä aavistuksen vapiseville huulilleni ja iskin hänelle kiitokseksi silmää ennen kuin kulautin parantavan ryyppyn kurkustani alas.

Vaikka Tukkiholmin rikkaimmat kauppiaat juhlistivat uusia laivatilauksia, ne eivät auttaisi minua hädässäni juuri nyt. Jos Blasius todella oli poissa, kaipasin kipeästi maksukykyistä liiketumppania – oli hän sitten kruunun luottomies, rihkama-kauppias tai luvattoman kellarin pitäjä. Ellen järjestäisi asioitani pian uusiksi, joutuisin suojaamaan selustani kynsin ja hampain – kuten Söfring Hansson. Vaikka laivavarvi oli Tukkiholmin levottomuuksien pesä samalla kun kaupungin suurin työmaa, myös porvarien keskuudessa osattiin juonitella ja puukottaa selkään.

Kenties minun piti ottaa Juutista mallia ja pitää pistooli vyöläni? Pelko piti suut supussa, eivätkä puheet laivavarvin järjestyksen tai palkanmaksun puutteesta kiirineet sen tähden kuninkaan korviin. Ehkäpä sama pitäisi paikkansa kuninkaallisten porvarien kanssa.

Yhtä kaikki tiesin, miltä miehestä tuntui. Olin palvellut Tukkiholmissa toistakymmentä vuotta, mutta en vielä kukaan nauttinut kaupunkilaisten täyttä luottamusta.

OSA 1

KAUPUNKI SILTOJEN KESKELLÄ

1

Toukokuu 1625

Maasta nousi tympeä haju. Kohotin kuokkaa ja kevätauringon lämmittämä multa kääntyi helposti. Varovasti poimin paljastuneen ruttojuuren palan puulaatikkoon. Rohdoskasvi oli ääriään myöten täynnä punertavia ja paksuja kyynärän mittaisia kukkavarsia, joiden yllä erottui vaaleanpunaisia höytyviä. Kesän mittaan kasvi kasvattaisi suuret lehdet pienen, aidatun sisäpihani nurkkaukseen.

Huokaisin ja iskin kuokan uuteen kohtaan. Tänä kesänä ruttojuuri saisi avata lehtensä uudessa pihapiirissä Södermalmilla, halusi se sitä tai ei. Kunhan routa ja kevään lieju olisivat poissa, perustaisin uuden ryytimaan – kenties jopa puutarhan.

Kuulin, kuinka Pirita huusi minulle tuskantuneena:

– Katariina, oletko varma, ettet kaipaa apua? Odottaisimme sentään, että Hannes palaa. Olen varma, että Blasiuksen neidit päästävät meidät noutamaan puutarhamme kasvit myöhemminkin, jos selität heille tukalan tilanteemme.

Pyyhkäisin hikikarpalon otsalta ja pudistin päätä Piritan ehdotukselle. Työhön sopivan talonpoikaispuvun karkea sarkakangas hiosti. Vastasin napakasti: